

ZATWIERDZAM

Komendant Główny
Państwowej Straży Pożarnej
gen. brygadier Andrzej Bartkowiak
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

KOMENDA GŁÓWNA
PAŃSTWOWEJ STRAŻY POŻARNEJ

MODUŁ PSYCHOEDUKACYJNY:

PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ

Na przykładzie uzależnień od substancji
psychoaktywnych (narkotyki, nowe substancje
psychoaktywne, substancje psychotropowe, itp.)

Warszawa 2023 r.

Opracowanie merytoryczne – psychologzy Państwowej Straży Pożarnej:

- ✓ st. kpt. Piotr Buciński, KM PSP Warszawa
- ✓ st. sekc. Anna Krywko, KW PSP Katowice
- ✓ mł. asp. Dorota Reterska, KP PSP Ostrów Wielkopolski
- ✓ mł. asp. Hubert Ryk, KW PSP Kielce

Konsultacja :

- ✓ psychologzy realizujący zadania Systemu Pomocy Psychologicznej w PSP,
- ✓ Magdalena Stajszczak, Naczelnik Wydziału Wsparcia Programowo-Metodycznego w Biurze Edukacji Komendy Głównej PSP.

1. Oczekiwane rezultaty

Założeniem modułu jest zwiększenie poziomu wiedzy w zakresie problematyki uzależnień na przykładzie używania substancji psychoaktywnych oraz dostarczenie narzędzi w zakresie rozpoznawania i właściwego reagowania na zachowania świadczące o pojawieniu się problemów z używaniem substancji psychoaktywnych w miejscu pracy/pelnienia służby oraz środowisku rodzinnym funkcjonariuszy i pracowników PSP.

2. Grupa docelowa i uczestnicy

Moduł przeznaczony jest dla wszystkich funkcjonariuszy i pracowników cywilnych Państwowej Straży Pożarnej

Wskazana liczebność grupy do realizacji zajęć – do 15 osób.

3. Zalecenia i wskazówki metodyczne

- a. Zajęcia prowadzone są przez psychologa zatrudnionego w Państwowej Straży Pożarnej. Dopuszcza się prowadzenie zajęć przez specjalistę z dziedziny profilaktyki uzależnień.
- b. Zajęcia należy prowadzić w formie interaktywnej, obejmującej m.in.: wykład, dyskusje, materiały filmowe, ćwiczenia oraz trening umiejętności.
- c. Pomieszczenie, w którym prowadzone będą zajęcia musi być dostosowane do liczebności grupy, wyposażone w tablicę lub flipchart, rzutnik, komputer z dostępem do Internetu i głośniki.
- d. Omawiając zagadnienia związane z konsekwencjami zażywania narkotyków i innych substancji psychoaktywnych prowadzący zajęcia powinien odnosić poruszane treści do doświadczeń i sytuacji związanych ze służbą.
- e. Prowadzący zajęcia powinien przygotować dla uczestników wykaz miejsc, w których oferowana jest profesjonalna pomoc dla osób, które mają problem z używaniem środków psychoaktywnych oraz osób pozostających z nimi w bliskiej relacji, u których mogą wystąpić objawy typowe dla współuzależnienia.
- f. Czas przewidziany na realizację tematu – 4 godzin dydaktycznych.

4. Treści i zagadnienia.

Substancje psychoaktywne i ich wpływ na funkcjonowanie człowieka

Poruszane zagadnienia:

- motywy zażywania substancji psychoaktywnych,
- rys historyczny narkomanii,
- diagnoza sceny narkotycznej w Polsce,
- pojęcie zjawiska uzależnienia oraz jego etapy,
- funkcje, które pełni uzależnienie w życiu człowieka (hipoteza samoleczenia),
- etapy rozwoju procesu zaawansowania uzależnienia (używanie eksperymentalne, okazjonalne, szkodliwe, uzależnienie od substancji psychoaktywnych),
- substancje psychoaktywne (konopie indyjskie, amfetamina, kokaina, opiaty i opioidy, ekstazy, LSD, grzyby i inne rośliny o właściwościach psychoaktywnych, rozpuszczalniki i kleje, „dopalacze”, „leki”); rodzaje, działanie, objawy i zachowania wywołane przez ich zażywanie oraz skutki długotrwałego stosowania,

- prawne konsekwencje posiadania i zażywania substancji psychoaktywnych w życiu prywatnym i zawodowym.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- wskazać motywy zażywania substancji psychoaktywnych,
- wyjaśnić pojęcie uzależnienia,
- scharakteryzować etapy procesu uzależnienia,
- omówić rolę uzależnienia w funkcjonowaniu człowieka;
- opisać rodzaje, działanie, objawy i zachowania oraz skutki długotrwałego stosowania wywołane przez zażywanie poszczególnych substancji psychoaktywnych,
- wymienić prawne konsekwencje posiadania i zażywania substancji psychoaktywnych w życiu prywatnym i zawodowym.

Pomoc osobie, u której występuje problem z zażywaniem substancji psychoaktywnych

Poruszane zagadnienia:

- symptomy świadczące o problemie z używaniem substancji psychoaktywnych u dzieci i osób dorosłych,
- akcesoria służące do stosowania poszczególnych substancji psychoaktywnych,
- mechanizmy podtrzymujące proces uzależnienia (koncepcja wagoników),
- współuzależnienie (motywy osób współuzależnionych i ich świadomość potrzeby profesjonalnej pomocy w tym zakresie),
- konstruktywne motywowanie do zmiany i podjęcia leczenia,
- strategie postępowania wobec osób będących na poszczególnych etapach rozwoju procesu uzależnienia od substancji psychoaktywnych,
- formy pomocy, leczenia i wsparcia.

Cele szczegółowe:

W wyniku realizacji tematu słuchacz powinien:

- rozpoznać i podać przykłady symptomów świadczących o problemie używania substancji psychoaktywnych u dzieci i osób dorosłych,
- wymienić i rozpoznać akcesoria służące do stosowania poszczególnych substancji psychoaktywnych,
- wyjaśnić mechanizmy podtrzymujące proces uzależnienia,
- wyjaśnić pojęcie współuzależnienia,
- wskazać niekonstruktywne motywy podtrzymujące zjawisko uzależnienia od substancji psychoaktywnych,
- uzasadnić konieczność uzyskania profesjonalnej pomocy wobec osób współuzależnionych,
- podjąć konstruktywne działania wobec osób uzależnionych (motywowanie do zmiany i podjęcia leczenia),
- omówić strategie postępowania wobec osób będących na poszczególnych etapach rozwoju procesu uzależnienia od substancji psychoaktywnych,
- wskazać dostępne formy i miejsca pomocy, leczenia i wsparcia.

LITERATURA

1. K. Okulicz-Kozaryn, K. Bobrowski, A. Malczewski, Z. Michalczyk „Masz we mnie wsparcie”, Poradnik dla rodziców i profesjonalistów, Warszawa 2018.
2. J. Moskaiewicz „Ewolucja ograniczenia popytu na narkotyki w Polsce – 30 lat doświadczeń”, Serwis Informacyjny Narkomania 4 (64), 2013.
3. J. Molenda „Historia używek. Rośliny które uzależniły człowieka”, Warszawa 2016.
4. K. Chmielewska, H. Baran-Furga „Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane przyjmowaniem substancji psychoaktywnych”, Warszawa 2006.
5. K. Okulicz-Kozaryn, K. Bobrowski, „Czynniki ryzyka, czynniki chroniące i indeksy tych czynników w badaniach nad zachowaniami problemowymi nastolatków”, Alkoholizm i Narkomania, 21 (2), s. 173-199, 2008.
6. M. Jędrzejko, M. Janusz, M. Walancik, „Zachowania ryzykowne i uzależnienia.” Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, WSB w Dąbrowie Górniczej, Dąbrowa Górnicza 2013.
7. M. Jabłońska, M. Kidawa, A. Malczewski, P. Sałustowicz, D. Wiszejko- Wierzbicka oraz B. Werse, D. Eggers: „Nowe substancje psychoaktywne – nowe ryzyka i wyzwania.” Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii (www.kbpn.gov.pl), 2017.
8. J. Frey „Milion małych kawałków”, Wyd. Burda Publishing Polska 2011.
9. A. Hofmann „LSD...moje trudne dziecko” Wyd. Cień Kształtu 2016.
10. Stevan P. Petrović „Narkotyki i człowiek” Państwowe Wydawnictwo Iskry 1988.
11. B. Jakubowska, D. Muszczyzna, M. Kidawa „Szukaj porozumienia ze swoim dzieckiem - bliżej siebie dalej od narkotyków”. Poradnik dla rodziców. (www.kbpn.gov.pl/wydawnictwa_on_line.htm), 2012.
12. Raport Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Instytut Psychiatrii i Neurologii, 2019.
13. Raport Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych, 2013-2021.
14. Wyniki Europejskiego Programu Badań Ankietowych w Szkołach European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD) w 2015 roku - Używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież.
15. Europejski raport narkotykowy 2021 - Tendencje i osiągnięcia - Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, Urząd Publikacji Unii Europejskiej - Luksemburg.
16. E. J. Khantzian, M. D., M. J. Albanese, M.D., “Understanding Addiction as Self Medication: Finding hope behind the pain.” Rowman & Littlefield Publishers 2008.
17. Centrum Terapii SOS - Marzena Ciesielska – materiał z Youtube (<https://www.youtube.com/@marzenaciesielska/videos>).

18. Strefa Psyche Uniwersytetu SWPS w cyklu „ABC Psychoterapii” – materiał z Youtube (<https://www.youtube.com/@SWPSpl/videos>).